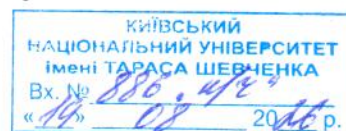

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
доктору політичних наук, професору,
завідувачу кафедри
міжнародних медіакомунікацій
та комунікативних технологій
Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Даниленку Сергію Івановичу

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата політичних наук, доцента,
доцента кафедри міжнародного регіонознавства Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Цирфи Юлії Анатоліївни
на дисертацію Вартовника Івана Михайловича
на тему «Кооперативна безпека АСЕАН в Азійсько-Тихоокеанському регіоні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 29 «Міжнародні
відносини» за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота Вартовника Івана Михайловича «Кооперативна безпека АСЕАН в Азійсько-Тихоокеанському регіоні» є актуальним дослідженням з огляду на зрушення, що відбуваються в сучасній архітектурі міжнародної безпеки, та зростання ролі Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТР) як мегарегіону, у якому дедалі гостріше проявляється суперництво провідних глобальних акторів – США та КНР. АСЕАН у цьому контексті залишається центральним елементом безпекової архітектури регіону, а дослідження потенціалу АСЕАН надалі відіграватиме одну з чільних позицій у забезпеченні регіонального безпекового порядку, що становить значний

науковий інтерес. У цьому сенсі звернення до концепції кооперативної безпеки як аналітичної рамки дослідження є цілком виправданим, оскільки дана концепція залишається затребуваною не лише в азійсько-тихоокеанському контексті, а й у євроатлантичному безпековому дискурсі. Дисертант слушно наголошує, що в українському науковому доробку тематика кооперативної безпеки АСЕАН залишається малодослідженою, що підкреслює наукову новизну та інноваційність обраної теми.

Додаткової значущості дослідженню надає його зв'язок із національними інтересами України. В умовах реалізації чинної Стратегії зовнішньополітичної діяльності, яка визначає зацікавленість держави в інституціоналізації зв'язків з АСЕАН, ґрунтовний аналіз безпекової політики Асоціації та її реальних можливостей і обмежень формує підґрунтя для вибудовування українською дипломатією реалістичних і виважених очікувань від подальшої співпраці з цією організацією.

Дисертаційне дослідження виконане в межах комплексної програми науково-дослідницьких робіт Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка № 19БФ048-02 «Стратегія протистояння геополітичним викликам і загрозам національній безпеці України в умовах становлення нового світопорядку». Таким чином, можна констатувати, що дисертація Вартовника І. М., присвячена дослідженню безпекової політики АСЕАН в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, є актуальним дослідженням як із наукової, так і з практичної точок зору.

Оцінка ступеня наукової обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, рівня виконання поставленого наукового завдання, оволодіння методологією наукової діяльності. Наукові узагальнення та висновки, презентовані в дисертаційному дослідженні Вартовника І. М., є виваженими, теоретично обґрунтованими та спираються на ґрунтовну фактологічну базу. Дисертант ґрунтовно дослідив становлення й розвиток кооперативної безпеки АСЕАН від установчої Бангкокської декларації 1967 року до сучасного етапу функціонування Політико-Безпекової Спільноти АСЕАН, з'ясував ключові

інституційні механізми, що забезпечують кооперативну безпеку АСЕАН, а саме: Регіональний форум АСЕАН, Саміт країн Східної Азії, Зустріч міністрів оборони АСЕАН Плюс, формати «АСЕАН+1» та «АСЕАН+3», а також провів детальний аналіз їхньої функціональної диференціації та взаємодоповнюваності. Автором було виконано поставлені наукові завдання на належному рівні з дотриманням чіткої структури та послідовності викладу матеріалу. Дисертант продемонстрував належний рівень володіння методологією аналізу міжнародних процесів, зокрема, застосувавши контент-аналіз документальної бази АСЕАН для виявлення елементів кооперативної безпеки в ключових документах АСЕАН.

Загалом, дисертаційна робота вирізняється хорошим рівнем обґрунтованості отриманих висновків, в основі яких лежить достатня документальна база (210 позицій, переважно англійською мовою). Висновки логічно випливають із проведеного аналізу та підтримуються релевантними прикладами, зокрема щодо конфлікту в Південно-Китайському морі як найбільш промовистого свідчення обмеженості кооперативного безпекового режиму АСЕАН у питаннях «жорсткої» безпеки, пов'язаної з територіальними чи акваторіальними суперечками.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертаційна робота Вартовника І. М. містить наукову новизну. По-перше, вперше в українських безпекових студіях запропоновано комплексний огляд концепції кооперативної безпеки з урахуванням її особливостей у застосуванні до Азійсько-Тихоокеанського регіону. По-друге, систематизовано онтологічну еволюцію кооперативної безпеки АСЕАН, а також визначено обмеження цього режиму у врегулюванні акваторіальних спорів у Південно-Китайському морі. По-третє, здійснено контент-аналіз документальної бази АСЕАН на предмет елементів кооперативної безпеки. Крім цього, набуло подальшого розвитку дослідження основних механізмів АСЕАН, що забезпечують просування політики безпеки АСЕАН в Азійсько-Тихоокеанському регіоні; виокремлення особливостей діяльності АСЕАН у рамках Регіонального форуму АСЕАН, Саміту країн Східної Азії, Зустрічі міністрів оборони АСЕАН Плюс, а також форматів «АСЕАН+1» та «АСЕАН+3»; обґрунтування провідної ролі АСЕАН у становленні та поступі

безпекової архітектури в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та дослідження потенціалу зміцнення цієї ролі.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Теоретичне значення дисертації полягає у поглибленні теоретико-методологічної бази аналізу регіональної безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та адаптації концепції кооперативної безпеки до гетерогенного середовища держав, що належать до цього регіону.

Практична цінність дослідження зумовлена можливістю використання його результатів структурами виконавчої влади для підготовки аналітичних матеріалів щодо тематики АСЕАН, Південно-Східної Азії та Азійсько-Тихоокеанського регіону, а також формування полісі-брифів стосовно інституційної взаємодії України з АСЕАН. Матеріали дослідження також є цінними для впровадження у навчальний процес під час викладання дисциплін із міжнародних відносин в АТР та регіональної безпеки в закладах вищої освіти.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Вартовник І. М. має належну кількість публікацій, які повністю відображають зміст та результати дисертації. Дисертантом опубліковано 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 статтю - у студентському віснику, а також 8 тез доповідей апробаційного характеру, представлених на міжнародних та всеукраїнській науково-практичних конференціях.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи виконану роботу та визнаючи її науковий новизну, варто відзначити декілька дискусійних положень щодо окремих аспектів.

По-перше, теоретичною основою дослідження заявлено неоліберальну парадигму міжнародних відносин, водночас концептуальним стрижнем роботи є розрізнення «гроціанського» та «кантіанського» різновидів кооперативної безпеки за типологією Р. Косна і М. Міхалки, яке тісніше пов'язане з раціоналістичною традицією англійської школи міжнародних відносин (Г. Булл), ніж із класичним неоліберальним інституціоналізмом. Робота тільки виграла б, якби дисертант

чіткіше експлікував теоретичний місток між цими двома традиціями або обґрунтував їх поєднання в межах єдиної аналітичної рамки.

По-друге, дисертаційне дослідження, попри заявлений хронологічний діапазон 1967–2025 років, місцями видається надмірно історичним за характером викладу: значний обсяг аналітичного матеріалу, особливо в першому розділі, зосереджений на періоді 1970–1990-х років, тоді як події останнього десятиліття розкрито менш деталізовано. Зокрема, ситуація в М'янмі після військового перевороту 2021 року згадується в роботі побіжно – переважно в контексті дипломатичних заходів позарегіональних партнерів (Японії, Великої Британії), – тоді як власне роль самої АСЕАН залишилася поза увагою. Додання такого прикладу суттєво посилило б емпіричну частину дослідження й дало б змогу перевірити авторську гіпотезу про обмеженість кооперативного безпекового режиму АСЕАН не лише на прикладі територіальних спорів у Південно-Китайському морі, а й на матеріалі внутрішньополітичної кризи в державі-члені АСЕАН у Південно-Східній Азії.

По-третє, практичні рекомендації щодо посилення інституційної співпраці України з АСЕАН зосереджені переважно на політико-дипломатичному та парламентському треках, тоді як економічний вимір – заявлений дисертантом розвиток торговельно-економічних зв'язків – розкрито менш докладно, без конкретних показників чи прогностичних оцінок торговельного обороту чи інвестиційного потенціалу за окремими державами-членами АСЕАН. Прописування таких кількісних орієнтирів зробило б рекомендації більш придатними для безпосереднього використання профільними органами виконавчої влади.

Зазначені зауваження мають переважно рекомендаційний характер і підкреслюють перспективні напрями для продовження і розширення дослідження. Вони не знижують належного теоретико-методологічного рівня дисертації та не впливають на загальне позитивне враження від роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота Вартовника Івана Михайловича є цілісним, самостійним та завершеним науковим дослідженням, що відзначається належним рівнем теоретичної обґрунтованості та методологічної підготовки. Дисертація не містить ознак плагіату та відповідає усім критеріям академічної доброчесності. За змістовним наповненням робота повністю відповідає галузі знань 29 «Міжнародні відносини» і спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Враховуючи наведене, дисертаційне дослідження Вартовника І. М. на тему «Кооперативна безпека АСЕАН в Азійсько-Тихоокеанському регіоні» відповідає всім вимогам оформлення та підготовки дисертаційного дослідження, зокрема Наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), а також Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова КМУ від 12.01.2022 № 44, зі змінами).

З урахуванням наукової новизни дослідження, його практичного значення та належної апробації результатів, дисертація на тему «Кооперативна безпека АСЕАН в Азійсько-Тихоокеанському регіоні», подана на здобуття ступеня доктора філософії, заслуговує на позитивну оцінку, а її автор — Вартовник Іван Михайлович — на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Рецензент:

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного регіоналізму
Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ *Цирфа Ю.*
ПРОРЕКТОР 3
КАТЕДРИ МЕТОДІВ І ФОРМ
ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ
ІГОЖИК

Юлія ЦИРФА

